

tur elemosinam elargiri de superfluis, quia quæ illis superflua sunt, pedibus Domini sunt necessaria.

- 47 Neque est negligens Custos tolerando Pauperes colligentes in agro spicas, quæ de manu Messorum ceciderunt, juxta loca præcitata Sacræ Scripturæ, eo quia nullum damnum, aut minimum sequatur Domino, cum spicæ illæ habeantur quasi pro derelictis.
- 48 Limita tamen si Dominus haberet aliquos certos pauperes electos, quibus hanc collectionem vellet permittere ceteris exclusis, quia solum electi sunt permittendi à Custode, non ceteri, potest enim Dominus aliquos subvenire à se electos, cum nequeat omnes, sic qui tenetur facere elemosinam, potest eligere aliquos pauperes sibi bene vivos ceteris prætermisissis, quando omnibus non potest elemosinam distribuere, dummodo indigentia pares; *Turrecrem. in c. Discipulos de consecrat. dist. 5., Barbosa in c. si quis propter necessitatem num. 2. de furtis, Azor. p. 2. lib. 12. c. 8. q. 8., Sot. de Just., & Jure lib. 1. quæst. 7. artic. 4., Reginald. lib. 4. c. 20. num. 267., quæ electio potest etiam honestari ex Circumstantiis, & qualitatibus, quæ concurrunt in uno paupere, & non in alio, ad traddita per Leoncil. de de privil. pauperum in V. elemosina privil. 115. num. 95., & seqq.*
- 49 Peccaret verò Custos, sicuti, & Dominos agri contra charitatem prohibendo, pauperes colligere Spicas ex affectu Avaritiæ, ut ipsi ditiores fiant, dum grana in spicis decisis renascuntur, ad notata per Ly-

ranum in præcitato c. 19., Levitici, & D. Ambrosius relatus in can. sicut dist. 47. ibi (non minus est criminis habenti tolerare, quam cum possis, & abundas indigentibus denegare) Valerius de differentiis utriusque fori V. Elemosina differen. 1.

50 Custos negligens esset si non arceret rusticos ingredientes Vineam, Hortum &c., ut indiscretè Vineam devastent, Uvas asportent, vel ad Vinum exprimendum, vel ad conferyandas in futurum, idè ad hoc præcavendum apponuntur Custodes, tum quia Sacra Scriptura supra allata dicit (foras ne efferas) tum quia dicit (ingressus Vineam proximi tui) verbum proximus, importat aliquam significationem amicabilem Charitatis, juxta illud Lucæ 10, ubi proximus dicitur, qui fecit misericordiam homini à latronibus expoliato, & vulnerato, qui autem indiscretè Vineam, & Hortum devastaret, non Charitatem, sed furtum damnabile omni Jure exerceret, & ad hoc tendunt Statutiariæ prohibitiones locorum, ubi damnantur tamquam damnificantes Gutierrez. qq. can. lib. 2. c. 27. num. 10., quod & haberet locum si plures ex conducto vineam alienam ingrederentur, qui licet singuli duos tantum racemos comederent, tamen omnes collecti vineam exhaurirent.

Sicuti ad hoc ordinantur leges prohibentes ligna cedere in Sylva, & cedentes ad æstimationem damni, condemnantur l. si Servus §. si Olivam Vers. Idem, & in Sylva cedua ff. ad l. Aquiliam.

Articuli de Negligentia Debitorum.

S U M M A R I A.

- 1 Debitor negligens tenetur ad damna, & interesse.
- 2 Tenetur regulariter debitor ire ad domnum creditoris, eique deffere rem debitam.
- 3 Debitor negligens suspectus de fuga capi potest, servatis tamen servandis.
- 4 Limita si creditor peteret plus debito.
- 5 Limita 2., si creditor concederet dilationem, vel etiam Judex.
- 6 Limita 3., si debitor consignavit famulo creditoris rem debitam, qui postea fugiat, quod non habet locum in Bancheriis.
- 7 Limita 4., si Judicis jussu res debita, sit sequestrata.
- 8 Limita 5., si Creditor pariter negligens sit, & creditoris negligentia posterior sit.
- 9 Ideo si Creditor negliget petere per annos quindecim ex Statuto Ferrariæ, potest contingere præscriptio.
- 10 Per oblationem realem debitor excusatur à negligentia, dummodo fiat loco, & tempore convento num. 11., & 12.

13 Obla-

- 13 Oblatio non sufficeret, si creditor esset præsens paratus recipere.
- 14 Per solam oblationem verbalem, non evitatur negligentia.
- 15 Limita si res oblata sit immobilis, aut animal, & num. 16.
- 17 Sufficit oblatio verbalis, si debitum sit illiquidum.
- 18 Vel debitum oblatum Creditor recuset recipere, saltem tacitè, nisi habeat justam causam recusandi.
- 19 Debitor conventus in loco, vel tempore non debito, evitat negligentiam, si verbaliter offerat se paratum solvere loco, & tempore debito.
- 20 Ita vel si creditor non erat paratus recipere.
- 21 Oblatio debet esse pura, & libera, & non condit ionata conditione extrinseca.
- 22 Nisi conditio extrinseca esset apposta de consensu partium.
- 23 Oblatio tamen verbalis generalis, non excusat à negligentia, nisi facta sit relativa ad petita, vel scripturam.
- 24 Oblatio de parte debiti, & non de toto, non liberat à negligentia.
- 25 Regula de oblatione partis, quod non sufficiat, limitatur in pluribus, ut in negante partem debiti, vel illiquido, vel favore libertatis, vel cause piæ, & num. 26., vel ubi intrat partis compensatio, vel in paupere, qui non habet, unde integrum solvat, & num. 27.
- 28 Oblatio, ut sufficiat debet esse de re debita, ut in pecunia expendibili, quod limitatur favore pauperis, qui potest aliud pro alio solvere, & num. 29.
- 30 Negligentia debitoris in aquirendo potest præjudicare creditoribus, quod in legatis etiam locum habet num. 31.
- 32 Ut debitor negligens teneatur ad damna, & interesse tres condiciones requiruntur, quæ recensentur.
- 33 Cavendum tamen à simulata receptione pecuniarum, ad cambium, vel censum.
- 34 Recipiendo pecuniam ad societatem, debet Creditor declarare se recipere ad commodum, & incommodum debitoris.
- 35 Rationes propter quas teneatur creditor monere debitorem, se recepisse pecuniam ad ejus commodum, & incommodum.
- 36 Quod habet locum ad effectum etiam, ut teneatur ad lucrum cessans.
- 37 Ut debitor negligens teneatur ad lucrum cessans, quando creditor recipit pecuniam mu-

tuam, requisita Pauli de Castro debent verificari, etiam in Civitatibus, & locis insignibus 42.

- 38 Etiam in casu favorabili, ut dotis.
- 39 Si verò non verificetur rem emendam esse præsentem, sed incipiat verificari post tempus, tunc incipiet obligatio ad lucrum cessans, quando se se offert occasio præsens.
- 40 Taxare lucrum cessans difficile est, & remittitur arbitrio prudentis.
- 41 In taxando hoc lucrum cessans, non consideratur quantum debitor lucratus sit toto tempore moræ.
- 42 Quæ taxatio non requiritur, quando lucrum ex aliquo capite ex se est certum, ut dum investienda esset pecunia in locis montium, vel emenda est speties.
- 43 Ad prædicta requiritur negligentia ex mora incursa, vel sit constitutus debitor in mora, per interpellationem.
- 44 Obligatus in forma Camere, si nequeat re vera solvere, & excommunicetur, quoad Deum non est excommunicatus.
- 45 Senex sexagenarius negligens solvere non carceratur.
- 46 Debitor facti qualiter liberetur solvendo interesse, remissive.
- 47 Votum super validitate capture Moysis Vitæ hebræi, non obstante salvo conducto.
- 48 Salvus conductus concessus à Principe, etiam si minus legitimus debet servari, quia fides publica est.
- 49 Præsides creditorum consenserunt nomine cæterorum creditorum, unde non possunt creditores mutare voluntatem.
- 50 Salvus conductus fuit concessus juxta petita, & sic pro omnibus sibi præjudicialibus.
- 51 Non obstat non fuisse in præcibus narratum de juramenti ad contractum adiunctis, quia inotescabant Præsidiis Creditorum, tum quia de juramento hebræorum nihil Curandum.
- 52 Tum quia hebræi non credunt Trinitatem personarum, sicque Juramentum non fuit præstitum per Deum verum sicuti est.
- 53 Creditores poterant cedere Juri suo, & Juramento in sui favorem præstito.
- 54 Juramentum Moysis Vitæ tamquam indiscretum, & de re sibi impossibili non poterat obligare.
- 55 Contractus Bartolomei ab Angelo tanquam novatio non cadebat sub Juramento.
- 56 Solvuntur prædicta, & ad primum, saluum condu-

L 2

condu-

- conductum etiam nullum esse servandum, si defectus ab alio tertio proveniat, secus si ab ipso impetrante, quia sibi imputat si subreptitiae impetravit.
- 58 Præsides poterant cedere Juri suo, non vero præjudicare non vocatis.
- 59 Præsides, ut à Principe delegati, non poterant excedere limites facultatis concessæ sibi in rescripto.
- 60 Poterant Præsides cedere Juramento quantum ad se respiciebat, non vero quantum ad cæteros creditores non vocatos, & num. 82.
- 61 Summus Pontifex non remittit Juramentum in favorem tertii præstitum absque justa causa.
- 62 Princeps nunquam tollit Jus tertio quæsitum.
- 63 Princeps si scivisset de pacto Jurato, non concessisset.
- 64 Moyses impetrando salvum conductum ad finem utendi contra Juramentum; se reddidit indignum.
- 65 Judex nondebet parere rescripto à perjuro impetrato.
- 66 Salvus conductus per respectum ad principem latè est interpretandus, secus per respectum ad tertium, cui præjudicat.
- 67 Fit interpretatio juxta narrata, non verò extenditur ad ea, quæ erant specificè narranda.
- 68 Decisio Afflicti allegata explicatur num. 69. 70. 71.
- 72 Præsides creditorum non poterant excedere fines rescripti.
- 73 Juramentum Judæorum, pro ut est actus Civilis respiciens interesse Christianorum, & pro ut est actus Religionis, est omnino servandū num. 76.
- 74 Aliud est nihil curare de iis, qui foris sunt se habendo mere negativè, aliud se habendo positivè.
- 75 Illud D. Pauli, de iis qui foris sunt nihil ad nos, intelligitur quoad penas spirituales.
- 77 Juramentum obligat de Jure divino naturali & num. 81.
- 78 Explicatur dictum Marquardi de Judæis.
- 79 Licet Judæi non credant Trinitatem personarum divinarum, credunt tamen Unitatem, & sic Deum verum, licet conceptus Unitatis tantum sit conceptus inadæquatus, est tamen verus num 80.
- 83 Non verificatur Juramentum fuisse indiscretum, aut de re impossibili.
- 84 Novatio facta per Bartolomeum Creditorem cum Moysse, non cedebat sub potestate Præsidentum Creditorum, igitur Creditores non poterant extendere salvum conductum ad hunc secundum contractum novatum.
- 85 Sed ex consensu partium fuit recessum à secundo contractu, & reversum ad primum Juramentum.

ARTICULUS XIII.

De Negligentia Debitorum.

Debitor morosus, & negligens tenetur ad damna, & interesse, quæ patitur Creditor propter ejusdem negligentiam Calvinus de equit. l. 2. c. 166. num. 21., Giurba decis. 114., & D.D. in l. Vinum ff.; Si Certum petatur, & tenetur ad rationem quanti plurimi: Giurba decis. 115., Gratian. Discept. for. C. 42. num. 50., Rota Coram Duran. decis. 346. p. 2., eisque allegatis Pigant. rubr. 132. ad Statutum Ferrariæ num. 28. ubi num. 39., quando species est solvenda, puta triticum ad Constituendum debitorem in mora necesse est Creditori denunciare naves esse paratas, vel Currus ad recipiendum. Coccin. decis. 1804 num. 9., vel tenetur ad pœnam si Statuto,

vel pœcto ea sit imposita, vel ad periculum rei ex negligentia non tradidit, de quibus infra, & latè glos. in l. mora Vers. Difficilis est ff. de Usuris.

- 2 Cumque regulariter Debitor teneatur ire ad Domum Creditoris, ibique solvere, si recuset, aut omitrat ire negligens est, & incurrit moram ad allegata per Baverium de morap. 1. num. 38. per tex. in l. magnam C. de Contr., & Committ. stipul.
- 3 Debitor Negligens si sit suspectus de Fuga capi potest, dummodò juret, & Constet deteriorationem Supervenisse, & sic causam, suspicionis, quæ non aderat de tempore Contractus, supervenisse de novo Penia decis. 1664. num. 2., Caccialup. de debitore suspecto quæst. 6. num. 8. 9. 17. 20. cum

cum aliis pluribus allegatis per Scanarolam de visit. Carceratorum l. 3. §. 8. cap. 2. per totum, ubi de requisitis, & Pigant. ad Statutum Ferrar. p. 1. rub. 23., ad quos remitto, quia ad præsentem materiam de Negligentiis nõ faciunt.

Hæc regula plures patitur limitationes, in quibus non tenetur ad damna, & interesse licet Negligens.

4 Limitatur primò, quando Creditor peteret plus debito, quia tunc debitor habet justam causam litigandi, ne cogatur solvere plus debito, Cerro decis. 177. num. 3., ubi num. 4., & 8., quod eo casu Debitor excusatur à Mora, & negligentia, maxime si offerret debitor partem liquidam, & verè debitam, & Creditor recusaret accipere, Surd. Consil. 142. num. 6. 7., & latè glos. ia l. Mora in Vers. difficilis post medium ff. de Usur.

5 Limitatur secundò, si debitor fateatur debitum, sed petat dilationem ad solvendum, ea concessa, & durante termino, debitor non est negligens, Gait. de credito cap. 2. tit. 7. num. 1738., immò lucratur expensas imposterum, idest post termini assignationem faciendas, ut ex nostro Statuto Ferrariæ rubr. 20. lib. 2., Pigant. in eadem rub. num. 35., Calvin de equitate lib. 1. cap. 88. num. 37., Gratian. discept. for. c. 243. num. 34. 35.

6 Limitatur tertio, si debitor Consignasset speciem, vel aliam quamlibet rem debitam famulo creditoris aufugienti, si habuit justam causam eidem credendi, puta quia representasset Chirographum, quamvis falsum, quia tunc liberatur à debito, nec est in mora, quod verum est, ubi ex Coniecturis excludatur culpa, & dolus debitoris, ut latè examinavit casum Fhesaurus q. q. for. lib. 1. q. 62. ad allegata per Pigant. ad Statutum Ferrariæ rubr. 133. num. 42., ubi in Versiculo (in debitore tamen notabiliter limitat in debitore generis, seu pecuniæ, ut in Bancheriis, vel Campsorbibus solventibus, falso nuntio, seu per Cedulam falsificatam, Marescot. Variar. resol. l. 2. c. 93. num. 16. 17. per tex. in l. falsus procurator C. de Furtis, Rota decis. 76., impressa post Volumen 1. consil. Farinac.

7 Limitatur quarto, si Judicis jussu res debita sequestrata sit apud Debitorem, quia tunc cum non valeat solvere, seu consigna-

re, & præstare, non est negligens per tex. in l. fin. ff. de lege commissis, c. Brevi de Jure Juran., Calvin. de equitate l. 1. c. 88. num. 38., & seqq.

8 Limitatur quinto, si post moram, & negligentiam debitoris, Creditor pariter moram, & negligentiam incurrat, quia ultima mora Creditoris est ea, quæ præponderat præcedenti culpæ, & negligentia debitoris, Afflicti. decis. 150 num. 30., Calvin. de equitate l. 1. c. 88. num. 11., & 12., idè debitor excusatur, & ex hoc supradictum est, quod si per negligentiam Creditoris pereant, vel minorentur pignora, damnum Creditori imputatur, & debitoris negligentia, cum Creditoris culpa compensatur, l. si ambo C. de compensat.

9 Ità pariter de Creditoris negligentia notatum est, quod juxta statutariam dispositionem Statuti Ferrariæ l. 2. rubri. 128., ubi Pigant. num. 23., & 31., quod debitore negligente solvere si Creditor taceat, & negligat petere per annos quindecim, amittit creditum, jurato per debitorem se solvisse, vel per ejus hæredes, se credere, debitum fuisse solutum, unde ex tali negligentia oritur præsumptio solutionis, notat tamen Pigantius num. 35., quod si revera debitor sciat debitum non solvisse, non possit juvari hoc Statuto, ex quo falsum Juraret, quod est peccatum, ita, & si hæredes scirent debitum non esse solutum, ex quibus oritur, quod cum Statutum nitatur præsumptioni Creditor potest probari contrarium, idest debitum non fuisse solutum, & sic negligentia prodest debitori, ubi posterior negligentia Creditoris sibi nocet, dū in se transfert onus probandi.

10 An debitor evitet negligentia notam offerendo rem debitam, præsentis etiam inquisitionis est, & casus figurari potest in debitore, qui die certa tenetur sub pœna solvere determinatam pecuniæ summam, vel rem aliquam restituere, alias vel ad pœnam, vel ad interesse, & usuras teneatur, si debitor offerat se soluturum, vel restitutum &c., per hanc oblationem, an excusetur à mora, non fit negligens, nec teneatur ad pœnam, aut damna, & interesse, vel usuras creditori, neque ad periculum rei.

11 Pro solutione prima Regula fit, quod cessat mora, & negligentia per oblationem ream.